

- 3 Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving, onderdeel 1.05 en de daar genoemde criteria voor opname en vermelding van gegevens, inclusief detaillering, uitkomsten van alternatieve grondslagen e.d.
- 4 M. Jennings, D. C. Kneer and Ph. M. J. Reckers. 'A Reexamination of the Concept of Materiality. Views of Auditors, Users and Officers of the Court'. Auditing: A Journal of Practice & Theory, Volume 6, no. 2, Spring 1987, pag. 104 e.v.
- 5 'Opvattingen over accountants'. Limperg Instituut, 1987, pag. 62 e.v. en pag. 93.
- 6 A. J. Bindenga RA. 'Het dilemma van vermogen en resultaat'. Samsom 1986, pag. 21 e.v.
- 7 Donald Leslie 'Materiality, The Concept and its Application to Auditing'. CICA 1985, Chapter 1. Accounting: An Imprecise Art.
- 8 Zie Leslie (noot 7), hoofdstuk 4, pagina 20 e.v.
- 9 R. Chandler 'Materiality in Practice'. The Accountant, 15 maart 1984.
- 10 J. P. J. Krom, 'Schuivende (Amerikaanse) panelen'. Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde 1988, pag. 248 e.v.
- 11 Th. O. Vreugdenhil 'Meldingsplicht accountants bij fraude'. De Accountant, april 1988 en de in dat artikel vermelde literatuur.
- 12 W. Gafford and D. R. Carmichael 'Materiality, Audit Risk and Sampling, a nuts-and-bolts approach'. Journal of Accountancy, October-November 1984.
- 13 G. Zuber, R. K. Elliott, W. R. Kinney and J. J. Leisenring 'Using Materiality in Audit Planning'. Journal of Accountancy, March 1983.
- 14 J. F. van Dijk. Syllabus VERA-cursus 'Materialiteit', bijlage 3 in NIVRA-geschrift 46, Kluwer, 1989.
- 15 W. J. Read, J. E. Mitchell and A. D. Akresh 'Planning Materiality and SAS no. 47'. Journal of Accountancy, december 1987.
- 16 Zie Leslie (noot 7), hoofdstuk 10, pag. 98 e.v.

# Nieuwe wettelijk geconsolideerde

**Drs. M. P. Timmers**

## 1 Inleiding

Bij de aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan de 4e EG-richtlijn heeft de wetgever overwogen dat deze richtlijn nauwelijks bepalingen inzake de geconsolideerde jaarrekening bevatte en dat er daarom weinig aanleiding was om op dat moment belangrijke wijzigingen in de wettelijke voorschriften met betrekking tot consolidatie aan te brengen.

In juni 1983 is de 7e EG-richtlijn inzake de geconsolideerde jaarrekening definitief geworden. In het themanummer 'Ondernemingsrecht' van dit blad van december 1987, is Drs. J. F. Leeuwerik reeds ingegaan op het aanpassingsproces in Nederland aan deze Richtlijn. De belangrijkste aspecten van het ontwerp van wet zoals dat op dat moment voorlag zijn in dat artikel besproken. Nadien is dat ontwerp echter op enkele belangrijke punten aangepast. De nieuwe wettelijke bepalingen zijn thans aangenomen en dienen te worden toegepast op boekjaren, die op of na 1 januari 1990 aanvangen. Eerdere toepassing is echter toegestaan.

Hierna worden de belangrijkste elementen van deze nieuwe bepalingen besproken. Daarbij is zoveel mogelijk vermeden nogmaals in te gaan op aspecten die door Drs. Leeuwerik reeds zijn behandeld.

## 2 Consolidatiekring

De nieuwe bepalingen leggen in beginsel aan de onderneming die aan het hoofd van een groep staat de verplichting op om als onderdeel van de

---

Drs. M. P. Timmers  
registeraccountant, is vennoot van KPMG Klynveld  
Kraayenhof & Co.

# De bepalingen voor de jaarrekening

toelichting van haar jaarrekening een geconsolideerde jaarrekening op te nemen, waarin de financiële gegevens van de groepsmaatschappijen zijn opgenomen. Indien een groep deel uitmaakt van een groter geheel is consolidatie van het desbetreffende groepsdeel verplicht voor de onderneming die aan het hoofd van dat groepsdeel staat. In beginsel rust er eveneens een consolidatieverplichting op een vennootschap die niet aan het hoofd van een groepsdeel staat doch die wel dochtermaatschappijen in de groep heeft. Vrijstellingen met betrekking tot de consolidatieverplichting voor groepsdelen worden besproken onder 2.3.1.

Het hoofd van de groep zal in het algemeen de onderneming zijn waarin de leiding van de groep is ondergebracht. Bij groepsdelen die deel uitmaken van een groter concern zal het echter in veel gevallen niet eenvoudig zijn om vast te stellen bij welke onderneming de leiding van het groepsdeel berust. Hierop wordt eveneens nader ingegaan onder 2.3.1.

Staan meerdere ondernemingen gezamenlijk aan het hoofd van een groep dan zal blijken de Memorie van Toelichting ten minste één van hen de gehele groep dienen te consolideren en kunnen zij zich niet beperken tot de consolidatie van de onder hen ressorterende groepsdelen. De consolidatiekring bestaat hierdoor in de toekomst uit de maatschappij die aan het hoofd van de groep staat en de groepsmaatschappijen. In de huidige wet bestaat die kring in beginsel uit de dochtermaatschappijen, waarbij de moedermaatschappij en andere groepsmaatschappijen op grond van het inzichtvereiste worden geconsolideerd. Het valt niet te verwachten dat dit in de praktijk tot belangrijke verschuivingen zal leiden. Het is echter wel mogelijk dat in grensgevallen onder de nieuwe wet tot een andere conclusie wordt gekomen dan onder de oude. Juist voor deze situaties zijn de structuur en de definities die

in de nieuwe wet worden gehanteerd van betekenis. In het navolgende wordt hier nader op ingegaan.

## 2.1. Groepsmaatschappij

De begrippen 'groep' en 'groepsmaatschappij' zijn economische begrippen die door de wetgever ook in de nieuwe wet niet nauwkeurig worden gedefinieerd. In de wet is slechts opgenomen dat een rechtspersoon of vennootschap waarmee men in een groep is verbonden als groepsmaatschappij wordt aangeduid. Een groep wordt omschreven als een economische eenheid waarin rechtspersonen en vennootschappen organisatorisch zijn verbonden.

De Memorie van Toelichting bij de Aanpassingswet 4e EG-richtlijn gaf destijds aan dat in afwachting van de 7e EG-richtlijn nog niet gestreefd werd naar een nadere omschrijving, doch dat dit geen groot bezwaar werd geacht. Vervolgens werden enkele elementen genoemd waarvan in het algemeen bij een groep sprake is: economische eenheid onder gemeenschappelijke leiding en een band in de vorm van een kapitaaldeelname die met het oog op de vereiste zeggenschap in het algemeen uit een meerderheidsbelang bestaat; 50%- en minderheidsdeelnemingen dienen met bijzondere rechten versterkt te zijn, omdat anders de leiding niet met beslissende stem kan worden doorgezet.

In de nieuwe wet is aan de verdere invulling van de begrippen 'groep' en 'groepsmaatschappij' dus slechts beperkt vorm gegeven.

In feite noemt de wet slechts twee elementen: organisatorische band en economische eenheid. Elementen als gemeenschappelijke leiding en zeggenschap, waaraan destijds in de Memorie van Toelichting wel enige beschouwingen werden gewijd, zijn ook thans niet in de wettekst zelf opgenomen. Mede hierdoor blijft het groepsbe-

grip enigszins vaag gedefinieerd. Dit leidt enerzijds tot de mogelijkheid dat vergelijkbare situaties verschillend worden geïnterpreteerd waardoor de gewenste harmonisatie binnen de E.G. niet wordt bereikt, doch anderzijds wordt het beginsel van 'substance over form' sterk benadrukt waardoor de mogelijkheid om consolidatie te vermijden of te bewerkstelligen door middel van specifieke juridische constructies wordt verminderd.

De Memorie van Toelichting bespreekt voorts enkele bijzondere situaties. Zo valt daaruit op te maken dat wanneer er sprake is van een wezenlijke en duurzame beknutting van de uitoefening van rechten ten aanzien van het eigen vermogen van een dochtermaatschappij, deze maatschappij niet tot de groep gerekend dient te worden. Voorts valt uit de Memorie van Toelichting op te maken dat een dochtermaatschappij die een afwijkende bedrijfsactiviteit voert hierdoor nog niet buiten de groep valt; in zo'n geval komt de vraag naar voren hoe inzicht verschaft moet worden in een groep waarin meerdere, onderling afwijkend te verantwoorden activiteiten uitgeoefend worden. (Zie hierna onder 2.3.2.)

## 2.2 Dochtermaatschappij

Het begrip dochtermaatschappij heeft ten opzichte van de huidige bepalingen een belangrijke wijziging ondergaan. In de huidige wet zijn de criteria hiervoor:

- méér dan de helft van de uitstaande aandelen houden, of
- volledig aansprakelijk vennoot zijn van een commanditaire vennootschap of een vennootschap onder firma.

In navolging van de 7e EG-richtlijn gaat het bij kapitaaldeelnemingen in de toekomst niet langer om financiële deelgerechtigheid doch om zeggenschap. De criteria voor een dochtermaatschappij worden:

- méér dan de helft van de stemrechten in de algemene vergadering kunnen uitoefenen, of
- al dan niet krachtens overeenkomst met andere stemgerechtigden, meer dan de helft van de bestuurders of van de commissarissen kunnen benoemen of ontslaan.

Ten aanzien van de Vennootschap onder firma en andere personenvennootschappen is het criterium echter niet gewijzigd. Bepalend blijft of er sprake is van volledige aansprakelijkheid en derhalve niet of er ook zeggenschap is. In samenhang hiermee zullen dergelijke dochtermaatschappijen veelal niet als groepsmaatschappij te beschouwen zijn en dienen zij in de jaarrekening als joint-venture naar evenredigheid te worden geconsolideerd (zie onder 3) of tegen netto-vermogenswaarde als niet geconsolideerde deelneming te worden verantwoord.

Geconcludeerd kan worden dat in de nieuwe wet de begrippen dochtermaatschappij en groepsmaatschappij dichter bij elkaar liggen dan in de huidige wet het geval is met uitzondering van personenvennootschappen die dochtermaatschappij zijn.

## 2.3 Vrijstellingen

In de wet is een aantal vrijstellingen van de consolidatieverplichting opgenomen. In het navolgende wordt hierop nader ingegaan.

### 2.3.1 Sub-holdings

Zoals reeds is opgemerkt is consolidatie van een groepsdeel door een sub-holding in beginsel verplicht. Een dergelijke consolidatie kan aan het inzicht bijdragen indien dit gebeurt in de jaarrekening van een onderneming (die aan het hoofd staat van dat groepsdeel) waaraan binnen de in het desbetreffende concern geldende regels en afspraken een besturende taak is opgedragen. In vele gevallen heeft consolidatie van een groepsdeel echter slechts een beperkte waarde. Mede met het oog hierop is de bestaande vrijstellingsregeling voor sub-holdings vrijwel onveranderd overgenomen. Indien een sub-holding geen gebruik kan maken van deze vrijstelling, is het nieuwe artikel 406 lid 2 op haar van toepassing.

Dit schrijft een geconsolideerde jaarrekening voor bestaande uit de eigen financiële gegevens, die van haar dochtermaatschappijen waarmee zij in de groep is verbonden en die van andere groepsmaatschappijen die onder de rechtspersoon vallen. Blijkens de Memorie van Toelichting wordt

hiermee een consolidatie beoogd van dochtermaatschappijen die tevens groepsmaatschappij zijn en van de daarmee organisatorisch in de groep op één lijn te stellen andere groepsmaatschappijen. Hiermee wordt een 'groepsdeel' verkregen waarvan uiteraard geenszins zeker is dat deze als een economische eenheid optreedt. Beleidsvorming en besturing van de verschillende dochtermaatschappijen kan binnen het grotere geheel van de groep immers op geheel verschillende manieren plaatsvinden.

Blijkens verschillende passages in de Memorie van Toelichting is de wetgever zich hiervan bewust geweest. Niettemin is geen algemene vrijstelling van consolidatie van groepsdelen ingevoerd, doch zijn aan deze vrijstelling voorwaarden verbonden. Indien niet aan deze voorwaarden voldaan wordt kan dit tot de onbevredigende situatie leiden dat een consolidatie van maatschappijen dient plaats te vinden die geen economische eenheid vormen.

### 2.3.2 Afwijkende bedrijfsactiviteiten

In vele gevallen zullen afwijkende bedrijfsactiviteiten bij consolidatie niet verstoring werken op het beeld dat de geconsolideerde jaarrekening oproept. Er zijn echter combinaties van activiteiten binnen één concern die moeilijk op dezelfde basis verantwoord kunnen worden. Te denken valt daarbij bijvoorbeeld aan een industriële onderneming met een bank- of verzekeringsbedrijf. In de winst- en verliesrekening zijn begrippen als omzet en bedrijfsresultaat nauwelijks vergelijkbaar.

Met betrekking tot de balans zijn de financieringsverhoudingen voor beide activiteiten veelal sterk uiteenlopend, zodat ook daar consolidatie niet tot een goed inzicht leidt. Ratio's op geconsolideerde basis zijn eveneens weinigzeggend. In dergelijke situaties dient de, eventueel geconsolideerde, jaarrekening van de desbetreffende groepsmaatschappij afzonderlijk in de toelichting te worden opgenomen.

Hierbij valt nog op te merken dat over afwijkend te verantwoorden bedrijfsactiviteiten internationaal de afgelopen tijd veel te doen is geweest. In de Verenigde Staten is sinds kort consolidatie ook voor deze gevallen verplicht en ook het Internatio-

nal Accounting Standards Committee heeft in een nieuwe Exposure Draft uitgesproken dat een afwijkende bedrijfsactiviteit geen reden kan zijn om niet te consolideren. Het IASC stelt dat segmentatie in de toelichting een betere oplossing biedt dan niet consolideren.

In de Zevende Richtlijn is daarentegen gekozen voor het niet consolideren en de Nederlandse wetgever heeft dit overgenomen.

Vanuit verslaggevingsoptiek kan dit worden toegejuicht. Segmentatie kan niet als een echte oplossing beschouwd worden omdat het 'kwaad' dan al geschied is, immers in de primaire balans en winst- en verliesrekening zijn de per definitie niet bij elkaar op te tellen activiteiten al bij elkaar opgeteld. Dit moet dan gerepareerd worden door middel van de toelichting.

Overigens doen dergelijke situaties zich in de praktijk slechts betrekkelijk zelden voor. Het Amerikaanse – en wellicht ook het IASC standpunt is vermoedelijk dan ook voornamelijk ingegeven door de vrees dat van een vrijstelling misbruik gemaakt zou worden.

Indien op grond van de nieuwe bepaling een afwijkende bedrijfsactiviteit niet wordt geconsolideerd dient, de, eventueel geconsolideerde, jaarrekening van de desbetreffende vennootschap(pen) afzonderlijk in de toelichting te worden opgenomen. In de huidige wet is bepaald dat de financiële gegevens van alle niet geconsolideerde dochtermaatschappijen afzonderlijk in de Toelichting of onder de Overige gegevens dienen te worden opgenomen. In de nieuwe wet is deze bepaling niet langer van toepassing op niet geconsolideerde dochtermaatschappijen die volgens de vermogensmutatiemethode bij de Moeder worden verwerkt. De niet-geconsolideerde dochter, die tevens groepsmaatschappij is en een afwijkende bedrijfsactiviteit uitoefent, blijft op de nieuwe regeling echter een uitzondering vormen.

### 2.3.3 Kleine concerns

Nieuw is voorts de bepaling dat groepen die bij consolidatie de in artikel 396 genoemde grenzen ('kleine' rechtspersonen) niet zouden overschrijden, niet behoeven te worden geconsolideerd.

De vennootschap moet dan echter nog wel jaarlijks toetsen of op basis van de geconsolideerde cijfers aan de gestelde eisen wordt voldaan. Hiervoor is echter geen volledige consolidatie nodig. In veel gevallen zullen enige eenvoudige berekeningen omtrent omzet, totale activa en personeel voldoende zijn. In de wet is niet expliciet geregeld dat bij overgang van klein naar middelgroot en middelgroot naar klein eveneens de bepalingen van artikel 398 van toepassing zijn. Dit betreft bepalingen voor de vennootschappelijke jaarrekening die ten doel hebben belangrijke jaarlijkse wijzigingen in de verslaggeving als gevolg van de overgang naar een andere categorie te voorkomen.

De vrijstelling voor kleine concerns is alleen van toepassing indien de groep geen effecten aan een beurs heeft uitstaan en niet het bankbedrijf uitoefent.

#### 2.3.4 Overige vrijstellingen

Maatschappijen die te zamen van te verwaarlozen betekenis zijn voor het geheel, hoeven niet geconsolideerd te worden.

Voorts zijn vrijstellingen opgenomen tot consolidatie van groepsmaatschappijen waarvan de nodige gegevens slechts tegen onevenredige kosten of met grote vertraging te verkrijgen of te ramen zijn en van groepsmaatschappijen waarin het belang slechts wordt gehouden om het te vervreemden.

De huidige wet bevat in artikel 379 lid 6 een bepaling die een optie inhoudt om de financiële gegevens van de moedermaatschappij al dan niet mee te consolideren. In de nieuwe wet is dit beperkt tot de vrij uitzonderlijke situatie dat de vennootschap groepsmaatschappijen beheert krachtens een regeling tot samenwerking met een andere rechtspersoon en dit de enige activiteit van de vennootschap is.

### 3 Proportionele consolidatie

Omdat in de huidige wet de proportionele consolidatiemethode niet specifiek werd geregeld is de afgelopen jaren de discussie tussen voor- en tegenstanders hiervan opnieuw opgelaid. Hieraan werd als nieuw element de vraag toegevoegd

of proportionele consolidatie zich wel verdroeg met de wettelijke bepalingen. De nieuwe wet geeft wat dat betreft duidelijkheid. In het nieuwe artikel 409 wordt deze methode specifiek toegestaan voor maatschappijen waarin krachtens een regeling tot samenwerking met andere aandeelhouders samen meer dan de helft van de stemrechten kunnen worden uitgeoefend of meer dan de helft van de bestuurders of commissarissen kunnen worden benoemd of ontslagen (joint-venture) en overigens hiermee wordt voldaan aan het wettelijk vereiste inzicht. Deze laatste eis is, aldus de Memorie van Toelichting, toegevoegd om aan te geven dat er geen vrije keus is.

Uit de Memorie van Toelichting en de Memorie van Antwoord blijkt dat naar het oordeel van de Minister proportionele consolidatie van joint-ventures die groepsmaatschappij zijn, slechts in uitzonderlijke situaties het wettelijk vereiste van inzicht in de groep niet in de weg staat. Er lijkt echter meer vrijheid te bestaan voor proportionele consolidatie van joint-ventures die niet tot de groep van één der partners behoren.

Mede gezien de stand van de discussie over de merites van de proportionele consolidatiemethode lijkt ook aan het wettelijk vereiste inzicht te kunnen worden voldaan door de joint-venture op basis van de vermogensmutatiemethode te verwerken. Hierbij zijn de activiteiten van de joint-venture eveneens van betekenis. Liggen deze in het verlengde van de groep dan zal proportionele consolidatie eerder in aanmerking komen dan wanneer het om min of meer van de groep afwijkende activiteiten gaat.

Het deelnemingspercentage zelf is bij proportionele consolidatie niet relevant. Van betekenis is dat geen van de deelnemende partijen overwegende zeggenschap heeft. Hoewel de wet spreekt over samenwerking met andere aandeelhouders, lijkt het aannemelijk dat dit eveneens geldt voor andere vormen waarin als partners wordt samengewerkt (bijvoorbeeld als vennoten in een Vennootschap onder firma).

### 4 Inrichtingsvoorschriften

#### 4.1 Terminologie

Aan de wijziging van 'groepsjaarrekening' in

'geconsolideerde jaarrekening' mogen inhoudelijk geen consequenties worden verbonden. Alleen indien proportionele consolidatie van niet-groepsmaatschappijen plaatsvindt, lijkt gebruik van de neutrale term 'geconsolideerde jaarrekening' de voorkeur te verdienen.

De wet gaat voorbij aan het in vakliteratuur gemaakte onderscheid tussen geconsolideerde en samengevoegde of gecombineerde jaarrekening. Ook in geval van consolidatie van zustermaatschappijen kan in de toekomst dus over een geconsolideerde jaarrekening gesproken worden.

#### *4.2 Waarderingsgrondslagen*

In beginsel dienen in de vennootschappelijke- en in de geconsolideerde jaarrekening dezelfde methoden en grondslagen voor de waardering en voor de berekening van het resultaat te worden toegepast. Er is echter enige ruimte om af te wijken. Hiervoor dienen gegronde redenen te bestaan, welke in de toelichting dienen te worden vermeld.

In dit kader is in het bijzonder van betekenis of waardering van geconsolideerde deelnemingen in de vennootschappelijke jaarrekening tegen aanschaffingsprijs als een afwijkende grondslag is te beschouwen of dat er sprake is van een 'nieuwe' post waarvoor een afzonderlijke waarderingsgrondslag gekozen dient te worden. In het buitenland wordt veelal dit laatste standpunt gehuldigd.

Dit wordt zelfs ingenomen ten aanzien van niet-geconsolideerde deelnemingen die in deze visie in de enkelvoudige jaarrekening een geheel ander karakter hebben dan in de geconsolideerde en derhalve anders kunnen worden gewaardeerd. Deze gedachte is ook terug te vinden in de Zevende Richtlijn. In Nederland wordt hier overwegend anders over gedacht; dit leidt tot het verwerken van deelnemingen volgens de vermogensmutatiemethode. Interessant is nu dat zowel artikel 410 lid 3 ten aanzien van de te hanteren grondslagen in de enkelvoudige- en geconsolideerde jaarrekening als artikel 389 lid 7 ten aanzien van waardering van deelnemingen ruimte laat om niet de vermogensmutatiemethode te kiezen.

Beide artikelen stellen als voorwaarde dat er gegronde redenen dienen te zijn om af te wijken, welke redenen in de toelichting vermeld moeten worden doch bij de behandeling in de Tweede Kamer gaf de Minister te kennen dat van een beroep op artikel 389 lid 7 een ruim gebruik gemaakt zou kunnen worden.

Een beroep op beide artikelen kan er derhalve toe leiden dat de behandeling van deelnemingen tot belangrijke verschillen tussen het geconsolideerde vermogen en resultaat en het vennootschappelijke leidt.

### **5 Deelnemingen**

#### *5.1 Waardering*

Ten aanzien van de waardering van deelnemingen is artikel 389 aangepast aan de bepalingen van de 7e EG-richtlijn. Bij deelnemingen is thans van belang of de rechtspersoon invloed van betekenis uitoefent op het zakelijke en financiële beleid van de deelneming. Wanneer dit het geval is dient de deelneming in beginsel verantwoord te worden volgens de vermogensmutatiemethode.

In welke gevallen sprake is van invloed van betekenis valt niet zonder meer te zeggen. De wet geeft aan dat er een vermoeden van invloed van betekenis is indien meer dan 20% van de stemmen naar eigen inzicht kunnen worden uitgebracht. In die gedachte wordt ervan uitgegaan dat indien men bij een deelneming over stemrechten beschikt, daarvan dan ook daadwerkelijk gebruik gemaakt zal worden. Blijkens de Memorie van Toelichting is eveneens van belang of de deelneming geen dochtermaatschappij van een ander is en of de mate van invloed die bij een dergelijk belang mag worden verwacht anderszins is beperkt. De grens van méér dan 20% van de stemrechten is dus geen absolute norm, zij levert slechts een vermoeden op.

Deelnemingen, waarop geen invloed van betekenis wordt uitgeoefend, mogen niet tegen netto-vermogenswaarde worden gewaardeerd. Op deze deelnemingen zijn de algemene waarderingsgrondslagen volgens artikel 384 lid 1 van toepassing. Dit betekent waardering volgens de verkrijgingsprijs of de actuele waarde. In de winst- en verliesrekening zullen de resultaten van

dergelijke deelnemingen in beginsel worden verantwoord op basis van gedeclareerde dividenden. Dit kan onder omstandigheden een relatief belangrijke wijziging inhouden ten opzichte van de vermogensmutatiemethode. Vanuit theoretisch gezichtspunt lijkt het voorts interessant nader te onderzoeken of en zo ja tot welke verschillen toepassing van actuele waarde voor deelnemingen op basis van artikel 384 leidt met de vermogensmutatiemethode op basis van actuele waarde.

In de toekomst zal dus onderscheid gemaakt moeten worden tussen deelnemingen waarop invloed van betekenis wordt uitgeoefend en deelnemingen waarbij dit niet het geval is. Aangezien beide tot de financiële vaste activa behoren lijkt het ten behoeve van het inzicht gewenst om dit onderscheid in de balans of in de toelichting tot uitdrukking te laten komen.

### 5.2 Reserve deelnemingen

Onder de huidige wet bestond enige onzekerheid of ter berekening van de reserve deelnemingen de zogenaamde collectieve methode toegepast kon worden. Deze onzekerheid was gebaseerd op de bepaling van artikel 389 lid 2 die spreekt over de wijziging in de waarde van de deelneming (enkelvoud). In de nieuwe wet wordt over 'de deelnemingen' gesproken waardoor deze onzekerheid is weggenomen.

Voorts is bepaald dat de reserve mag worden verminderd met de uitkeringen waarvan de rechtspersoon zonder beperking ontvangst in Nederland kan bewerkstelligen. Deze bepaling heeft ten doel dat alleen een reserve hoeft te worden gevormd voor resultaten van deelnemingen waarvan de moedermaatschappij voor transfer van andere partijen afhankelijk is.

Of met de nieuwe formulering echter alle vraagstukken rond de reserve deelneming opgeheven zijn valt te bezien. Het lijkt op het eerste gezicht namelijk merkwaardig dat het positieve, vrij transfereerbare, resultaat van een 100% dochter in eerste instantie gecompenseerd wordt met het verlies van een andere dochter (collectieve methode) en nogmaals op dat saldo in mindering wordt gebracht omdat ontvangst in Nederland zonder beperking kan worden bewerkstelligd.

## 6 Slotopmerking

De nieuwe wettelijke bepalingen houden geen aardverschuivingen in voor opstellers van geconsolideerde jaarrekeningen. Dat mocht in een land als Nederland met een lange verslaggevingstraditie op dit gebied ook niet verwacht worden. Niettemin kunnen enkele wijzigingen worden gesignaleerd die bepaalde klemtonen anders leggen of nuancering van de tot nu toe gevolgde praktijk betekenen. De belangrijkste hiervan zijn:

- het centraal stellen van het economisch begrip 'groepsmaatschappijen' in de consolidatiekring. Ook minderheidsbelangen kunnen als groepsmaatschappij worden geconsolideerd, hetgeen vroeger geen algemeen gangbare praktijk was.
- bij dochtermaatschappijen is niet langer een financieel meerderheidsbelang het voornaamste criterium doch het bezit van een meerderheid van de stemgerechte aandelen of het recht om de meerderheid van directie of commissarissen te mogen benoemen.
- dochtermaatschappijen die niet tot de groep behoren worden niet geconsolideerd. Hun financiële gegevens worden niet langer separaat opgenomen in de Toelichting of de Overige gegevens.
- kleine concerns krijgen een vrijstelling van de verplichting tot opstellen van een geconsolideerde jaarrekening.
- proportionele consolidatie van joint-ventures wordt specifiek in de wet opgenomen.
- toepassing van afwijkende grondslagen tussen de vennootschappelijke en geconsolideerde jaarrekening blijft mogelijk waardoor een verschil in resultaat en eigen vermogen volgens beide jaarrekeningen kan ontstaan.
- er wordt onderscheid gemaakt tussen deelnemingen waarop invloed van betekenis wordt uitgeoefend en deelnemingen waarbij dit niet het geval is. De laatsten mogen niet volgens de vermogensmutatiemethode worden verantwoord.
- de bepaling van de benodigde 'reserve deelnemingen' is vereenvoudigd.